

ارائه الگوی توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم منطقه سمیرم اصفهان براساس نظریه داده بنیاد

مریم طاوسی^۱، مریم غیاث آبادی فراهانی^۲

DOI:10.22034/jtd.2024.463387.2942

چکیده

از آنجاکه منطقه سمیرم جزو مناطق محروم استان اصفهان است و با توجه به ظرفیت فراوان اکوتوریسم در این منطقه، توسعه پایدار، حفظ منابع طبیعی، افزایش درآمد محلی، حفظ فرهنگ و هویت محلی، اشتغال‌زایی و توسعه اجتماعی ضروری است. هدف از انجام این پژوهش ارائه الگوی توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم منطقه سمیرم اصفهان در سال ۱۴۰۲ براساس نظریه داده بنیاد است. روش پژوهش، با توجه به هدف آن، کاربردی و از حیث شیوه اجرا کیفی، از نوع داده بنیاد و رهیافت سیستماتیک (نظریه اشتراوس و کوربین)، و از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های اکتشافی است. جامعه آماری پژوهش شامل ۳۷ خبره حوزه گردشگری، مسئولان و مردم محلی است و نمونه‌گیری به صورت هدفمند و گلوله برفی انجام شده و مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته تا دستیابی به اشباع نظری ادامه داشته است. برای تحلیل داده‌ها از رهیافت سیستماتیک و دسته‌بندی پنج‌گانه کدها استفاده شده است. در نتیجه این پژوهش، هشت خرده‌مقاله در شرایط زمینه‌ای، دو خرده‌مقاله در شرایط علی، یک خرده‌مقاله در شرایط مداخله‌گر، شش خرده‌مقاله در کنش یا راهبردها و پنج خرده‌مقاله در پیامدها به دست آمده است. توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم به بهبود کیفیت زندگی و حفظ محیط‌زیست کمک می‌کند. در این راستا، باید در زیرساخت‌های لازم مانند جاده‌ها، اقامتگاه‌ها و امکانات بهداشتی که به جذب گردشگران کمک می‌کند سرمایه‌گذاری شود. همچنین، باید با فراهم کردن فرصت‌های شغلی در زمینه‌های مرتبط با اکوتوریسم، مانند راهنمایی گردشگران، خدمات اقامتی و رستوران‌ها بستر گردشگری فراهم شود و برنامه‌هایی طراحی شود که به حفظ فرهنگ محلی و محیط‌زیست کمک کند و از آسیب به منابع طبیعی جلوگیری کند.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۳۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۰۴

واژه‌های کلیدی:

اکوتوریسم، توانمندسازی، جامعه محلی، توسعه، سمیرم.

مقدمه

در بحث اکوتوریسم، که موضوع مورد بحث

این پژوهش است، شاید بتوان تأثیر دوسویه توسعه اکوتوریسم و توانمندسازی جوامع محلی را در کشورهای توسعه‌یافته، که در آن‌ها فعالیت‌های اکوتوریسم به صورت مشخص و نظام‌مندی در حال انجام است، بررسی کرد (Yekani Motlagh et al., 2020). اما در کشورهای در حال توسعه بررسی این تأثیر دوسویه دشوار است (Yekani Motlagh et al., 2020). در توجیه

«تفکر دوباره در گردشگری» بیانگر تغییر رویکرد این صنعت به سوی آینده‌ای پایدار و فراگیر است؛ آینده‌ای که در آن تمامی ذی‌نفعان، از سطوح محلی تا ملی، برای تحقق اهدافی مشترک تلاش می‌کنند (Martins et al., 2021). یک هدف اساسی پررنگ کردن نقش توانمندسازی جوامع محلی در فعالیت‌های گردشگری است (Almeida-Santana et al., 2022).

۱. کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی توسعه گردشگری، گروه موزه و گردشگری، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران، (نویسنده مسئول) m_tavousi@yahoo.com

۲. دکتری مدیریت بازرگانی، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، اراک، ایران

این موضوع می‌توان گفت، با وجود ظرفیت‌های فراوان اکوتوریسم، به‌علت محدودیت‌های مختلفی چون محدودیت‌های سیاسی و برنامه‌ریزی، فقدان خدمات زیربنایی و متمرکز شدن صنایع و خدمات در چند شهر بزرگ، ملاحظات فرهنگی و مذهبی و محدودیت در زمینه آموزش (Rasoulzadeh Aghdam et al., 2016)، فعالیت‌های گردشگری که بتوان آن را اکوتوریسم اطلاق کرد به‌ندرت مشاهده می‌شود (Clifton & Benson, 2006; Mbaiwa & Stronza, 2009). بنابراین، در کشورهای در حال توسعه، بررسی تأثیر توانمندسازی جوامع محلی، به‌عنوان یک علت برای انجام فعالیت‌های اکوتوریسم، نسبت به بررسی تأثیر فعالیت‌های اکوتوریسم در توانمندسازی جوامع محلی ارجحیت دارد (Wondirad et al., 2020).

در کشورهای آفریقایی مانند زیمبابوه، فقدان توانمندسازی و مشارکت جوامع اکوتوریسم را تضعیف می‌کند و بقای بلندمدت اکوسیستم‌ها و خود جوامع را به خطر می‌اندازد (Gohori & van der Merwe, 2022; Wondirad et al., 2020). مطالعات پیشین نشان می‌دهد مردم محلی اکوتوریسم را عاملی مؤثر برای حفظ محیط‌زیست می‌دانند، زیرا باعث محافظت از تنوع زیستی می‌شود (Woldemariam et al., 2022). اکوتوریسم همچنین دربرگیرنده توسعه و حفاظت پایدار است و ضمن ارائه راهکارهای اقتصادی پایدار به جوامع محلی نقش مؤثری در حفاظت از مناطقی ایفا می‌کند که از نظر زیستی، تاریخی و اکولوژیکی دارای اهمیت زیادی هستند (Kia, 2021). موضوع قابل بحث این است که ویژگی‌های جوامع محلی چه تأثیری در فعالیت‌های اکوتوریسم دارند (Yekani et al., 2020).

فارغ از اینکه توانمندسازی جوامع محلی در زمینه‌های گوناگون می‌تواند تأثیرات مختلفی در توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم بگذارد، نکته بدیهی اما مهم این است که پایداری فعالیت‌های اکوتوریسم تا حد زیادی وابسته به میزان مشارکت، همکاری و احساس تعلق جوامع محلی به این فعالیت‌ها است (Eshun, 2021; Wondirad et al., 2020). این موضوع فقط مختص اکوتوریسم نیست و رمز موفقیت اغلب گونه‌های گردشگری و ویژگی‌های ساکنان، جوامع محلی و به‌طورکلی محیط میزبان است (Roxas et al., 2020). ایران نیز، به‌عنوان کشوری در حال توسعه، از نظر ویژگی‌های طبیعی و جاذبه‌های اکوتوریستی جایگاه ممتاز و کم‌نظیری در بین کشورهای جهان

دارد (Makian & Hanifezadeh, 2021). شهرستان سمیرم از نظر ویژگی‌های ساختاری، سیستم طبیعی موجود و نیز مسائل انسانی مرتبط با موقعیتش و با دارا بودن قابلیت‌های طبیعی همچون آبشار، چشمه، غار، رودخانه، کوهستان مرتفع و قتل و دریاچه و روستاهای زیبا و عمدتاً سازگار با محیط طبیعی می‌تواند یکی از مناطق مستعد کشور در جهت گسترش اکوتوریسم باشد (Hajehforosh Nia & Karam, n.d.).

یکی از مسائل و چالش‌های اصلی در توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم فقدان شناخت و فهم صحیح جامعه محلی درباره اهمیت و مزایای اکوتوریسم است. برای حل این چالش، انجام آموزش‌ها و آگاهی‌بخشی‌های لازم به جامعه محلی درخصوص اهمیت حفظ محیط‌زیست، توسعه پایدار و افزایش درآمد از طریق فعالیت‌های اکوتوریسم ضروری است. از طرفی، ایجاد فرصت‌های اشتغال مستقیم و غیرمستقیم از طریق اکوتوریسم، توسعه زیرساخت‌های گردشگری مسئولانه و انجام پروژه‌های مشترک بین جوامع محلی و سازمان‌های محیط‌زیستی باید بتواند به توانمندسازی جامعه محلی و تحقق توسعه اکوتوریسم کمک کند. با این حال، نکات گفته‌شده در این منطقه نیز صادق است و با وجود ظرفیت‌های موجود، استفاده از آن‌ها محدود است و به نظر می‌رسد توانمندسازی جوامع محلی می‌تواند به شکوفایی اکوتوریسم در این منطقه کمک کند. از این رو، پرسش اصلی پژوهش این است: **الگوی مطلوب توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم منطقه سمیرم اصفهان چگونه است؟**

مبانی نظری

توانمندسازی: توانمندسازی «فرایند یا سازوکاری که از طریق آن افراد، سازمان‌ها و جوامع بر امور خود تسلط پیدا می‌کنند» تعریف می‌شود (Rappaport, 1987). بنابراین، هدف توانمندسازی این است که افراد یا گروه‌ها را قادر سازد تا عواملی که بر زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد را کنترل کنند (Nguyen et al., 2022). مفهوم توانمندسازی به فرایندی گفته می‌شود که به افراد و سازمان‌ها کنترل منابعی را می‌دهد که توانایی‌ها و رهبری آن‌ها را در همه جنبه‌ها تقویت می‌کند (Mendoza-Ramos & Prideaux, 2018). آقامانی و هانت (2017) بیان می‌کنند که «توانمندسازی فرایندی چندبعدی، وابسته به زمینه و پویا است که به انسان‌ها، به‌صورت فردی یا جمعی،

اختیار و آزادی و ظرفیت بیشتری برای بهبود کیفیت زندگی می‌دهد».

توانمندسازی جامعه محلی: توانمندسازی به عنوان فعال سازی اعتماد و قابلیت های افراد یا گروه هایی که قبلاً محروم شده اند درک می شود تا بتوانند کنترل بیشتری بر زندگی خود اعمال کنند، روابط نابرابر قدرت را به چالش بکشند، منابع را برای برآوردن نیازهایشان بسیج کنند و برای دستیابی به عدالت اجتماعی بکوشند (Scheyvens & van der Watt, 2021). مردم محلی افرادی هستند که شرایط محلی را به بهترین نحو می شناسند و در هر فعالیت توسعه ای باید ارزش های اجتماعی فرهنگی توسعه مدنظرشان قرار گیرد. بنابراین، هر مرحله از تصمیم گیری برنامه ریزی باید بازتاب جوامع محلی باشد که فعالانه در آن مشارکت دارند (Phoek et al., 2021).

اکوتوریسم: اکوتوریسم نخستین بار در سال ۱۹۹۰ توسط انجمن اکوتوریسم این گونه تعریف شد: «اکوتوریسم شکلی از سفر به مناطق طبیعی است که با هدف حفظ محیط زیست و حفظ زندگی و رفاه ساکنان محلی انجام می شود.» (Hilmi & Ilham, 2021). اکوتوریسم نوید کاهش آثار جانبی منفی و افزایش مزایای بالقوه فعالیت گردشگری برای اکوسیستم های محلی، جوامع میزبان و صنعت را می دهد (Beall et al., 2021). امروزه اکوتوریسم سریع ترین رشد را در صنعت گردشگری دارد. این ظرفیت برای تقویت اقتصاد محلی، تشویق تبادل فرهنگی، و ارتقای پایداری طولانی مدت گردشگری است (Kumar & Vyas, 2022). اکوتوریسم پیوندهای بهتری را فراهم می کند، اشتغال محلی ایجاد می کند، اثرهایی مضاعف ایجاد می کند و توسعه پایدار و تأثیر بیشتر در حفاظت از تنوع زیستی را تقویت می کند (Getahun et al., 2022). اکوتوریسم این ظرفیت را دارد که هم طبیعت را گرامی بدارد و هم فرهنگ سنتی را به شیوه ای که همدلانه با حفاظت است جشن بگیرد (Mendoza-Ramos & Prideaux, 2018). اکوتوریسم، به علت داشتن ویژگی های حامی محیط زیست و جامعه، عموماً نوعی گردشگری پایدار در نظر گرفته می شود (Xu & Hu, 2021).

نقش توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم: توانمندسازی را «فرایندی می دانند که به جوامع کمک می کند تا بر طرح های اکوتوریسمی در منطقه خود کنترل داشته باشند» (Eshun, 2021). ادبیات مشارکت جامعه محلی بسیار محدودی در توسعه اکوتوریسم ثبت کرده است. این ادبیات دلایل متعددی مانند اعتقادات مذهبی، محدودیت بودجه و حمایت دولت، کمبود دانش در گردشگری، و نبود همکاری بین اعضای جامعه و همچنین نبود مزایای بالقوه برای جوامع محلی به منظور مشارکت در توسعه اکوتوریسم را نشان می دهد (Chan et al., 2021).

برای به حداکثر رساندن مزایای ساکنان جامعه اکوتوریسم، توانمندسازی در گردشگری شامل چهار

نقش توسعه گردشگری در توانمندسازی جامعه محلی: توانمندسازی شامل انتقال مالکیت و حقوق دسترسی به مردم محلی است که آن ها را قادر می سازد قدرت تصمیم گیری داشته باشند. بنابراین، توسعه گردشگری ظرفیت ایجاد توانمندسازی جامعه را دارد که به نوبه خود معیشت مردم محلی را بهبود می بخشد (Gohori & van der Merwe, 2022). مفهوم توسعه و توانمندسازی بیان می کند که توانمندسازی به توانایی افراد/ گروه ها/ جوامع آسیب پذیر و ضعیف اطلاق می شود، به طوری که آن ها این توانایی ها را داشته باشند: الف) نیازهای اساسی خود را برآورده سازند تا آزادی داشته باشند، نه فقط در احساس آزادی بیان، بلکه عاری از گرسنگی، جهل و درد؛ ب) دستیابی به منابع تولیدی که آن ها را قادر می سازد درآمدشان را افزایش دهند و کالاها و خدمات مورد نیاز خود را به دست آورند؛ ج) در فرایندهای توسعه و تصمیماتی که بر آن ها تأثیر می گذارد مشارکت داشته باشند (Phoek et al., 2021). جامعه محلی، به عنوان ذی نفع اصلی، نقش مهمی در توسعه گردشگری دارد. حمایت آن ها عاملی کلیدی در توسعه موفقیت آمیز گردشگری است (Chan et al., 2021). برخی از نویسندگان بر این باورند که وقتی اعضای جامعه بسیار توانمند شوند می توانند در دستیابی به اکوتوریسم پایدار در مقاصد کمک کنند (Eshun, 2021). دیدگاه توانمندسازی به پژوهشگران کمک می کند تا موضوعات مرتبط با توسعه گردشگری در جوامع محلی را بررسی کنند؛ همچنین، ابزاری راهبردی است که به جوامع برای توسعه گردشگری به شیوه ای پایدار کمک می کند (Mendoza-Ramos & Ramos, 2021).

اعضای جامعه را توانمند می‌سازد (Xu & Hu, 2021). یکی از راهبردهای حفاظت مبتنی بر جامعه مدیریت مشترک منطقه حفاظت‌شده است. مشارکت جوامع محلی برای داشتن یک هدف و همکاری با یکدیگر در فعالیت‌های مرتبط با اکوتوریسم، که حفاظت و مزایای آن‌ها را ترویج می‌کند، ضروری است (Getahun et al., 2022). رابطه مثبت معناداری بین پایداری مقصد و رضایت جامعه محلی وجود دارد. توسعه پایدار اکوتوریسم شامل بهره‌برداری مسئولانه از منابع طبیعی است؛ بنابراین، شکلی جایگزین از رویکرد پایدار برای کاهش تأثیرات منفی در مقصد است. عمل اکوتوریسم از اقتصادهای محلی، توانمندسازی جامعه، آگاهی محیطی و فرهنگی و حداقل تأثیر در منابع محلی حمایت می‌کند (Chan et al., 2021). اکوتوریسم شامل موارد متعددی از جمله تلاش‌های حفاظتی و توانمندسازی اقتصاد محلی از طریق تشویق فرهنگ جامعه محلی است (Mashithoh et al., 2021).

اکوتوریسم محلی مبتنی بر جامعه (CBE): اکوتوریسم مبتنی بر جامعه یکی از انواع گردشگری جایگزین است که ممکن است ابزار توسعه و رفاه جامعه در نظر گرفته شود. عنصر اساسی مرتبط با CBE مشارکت جامعه و مسائل مرتبط با توسعه در توسعه گردشگری است (Kunjuraman, 2022). توسعه گردشگری که از اکوتوریسم مبتنی بر جامعه انجام می‌شود بر پنج جنبه توسعه تأکید دارد: جنبه‌های نهادی، جنبه‌های بازاریابی، جنبه‌های منابع انسانی، جنبه‌های آموزشی و فضایی (Sri et al., 2021). مزایای فرهنگ در تجارت از اکوتوریسم عامل مهمی در توانمندسازی اجتماعی است. توانمندسازی اجتماعی فرصت کافی به جوامع محلی می‌دهد تا قدرت سیاسی بر ساخت تأسیسات عمومی یا توسعه تجارت اکوتوریسم داشته باشند (Phoek et al., 2021). در اکوتوریسم، مشارکت مردم محلی و گنجاندن نیازها و انتظارات آن‌ها در برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری مهم است (Mazengiya, 2022).

بعد توانمندسازی روانی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است (Wang et al., 2021): توانمندسازی سیاسی برای انجام اقدامات جمعی و تأثیرگذاری در تصمیم‌گیری، توانمندسازی اجتماعی مربوط به بهبود شبکه‌های اجتماعی و انسجام جامعه، توانمندسازی روان‌شناختی با تمرکز بر اعتماد به نفس و حس شخصی عاملیت، و توانمندسازی اقتصادی مربوط به تقسیم عادلانه منافع پولی و بهبودهای آشکار مادی در زندگی مردم است (Scheyvens & van der Watt, 2021). در ادبیات اکوتوریسم، توانمندسازی سیاسی به‌طور مشابه برای اشاره به دسترسی فرد یا جامعه به تصمیم‌گیری در طراحی، توسعه و مدیریت سرمایه‌گذاری‌های گردشگری، و همچنین توانایی اعمال کنترل بر توزیع مزایای اکوتوریسم به کار گرفته شده است؛ از این رو، اهمیت توانمندسازی ساکنان در پژوهش‌های گردشگری پایدار را نمی‌توان نادیده گرفت (Aleshinloye et al., 2022). اکوتوریسم با ارائه منبع درآمد جایگزین پایدارتر برای جمعیت محلی به توسعه جامعه کمک می‌کند. هدف آن حفظ منابع، به‌ویژه تنوع بیولوژیکی، و اطمینان از بهره‌برداری پایدار از منابع، به‌منظور ارائه تجربه زیست‌محیطی به مسافران و همچنین حفظ محیط‌زیست و کسب مزیت اقتصادی است (Kumar & Vyas, 2022).

مشارکت جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم: مشارکت جامعه محلی به‌طور کلی یکی از مؤلفه‌های گردشگری پایدار و اکوتوریسم است. مزیت مهم سیاست و برنامه‌ریزی اکوتوریسم بهره‌مندی جامعه محلی و محیط اطراف از طریق ایجاد مشاغل جدید، درآمد اضافی، بازار محصولات محلی، بهبود زیرساخت‌ها، امکانات و خدمات جامعه، فناوری و مهارت‌های جدید است (Kia, 2021). مشارکت جامعه عاملی کلیدی برای موفقیت اکوتوریسم شناخته شده است. مشارکت جامعه همچنین آگاهی و علاقه ساکنان به توسعه گردشگری را افزایش می‌دهد. علاوه بر این، مشارکت فعال در توسعه گردشگری برابری را تشویق می‌کند و

پیشینه تجربی

جدول ۱: پیشینه داخلی

موضوع	نام نویسنده (سال)	نتایج
تحلیل اثرگذاری توسعه اکوتوریسم در توانمندسازی اقتصاد روستاییان	Pourjoopary et al., 2023	در مجموع، تأثیرات اکوتوریسم در شاخص‌های درآمد، معیشت، رفاه عمومی، هزینه زندگی، تولیدات بومی و دیگر عوامل نواحی روستایی منطقه بسیار زیاد است.

موضوع	نام نویسنده (سال)	نتایج
مدل اکولوژیکی توسعه اکوتوریسم در جزیره هرمز با تأکید بر توسعه پایدار	Namdari et al., 2022	توسعه اکوتوریسم در جزیره هرمز سبب ارتقای سطح اقتصاد منطقه و بهره‌برداری پایدار از منابع طبیعی می‌شود. این نتایج می‌تواند نقشه راهی برای مدیران و سایر سازمان‌های مرتبط در حوزه مدیریت منابع گردشگری باشد و به ایجاد برنامه مدیریت جامع گردشگری در منطقه با توجه به اصول توسعه پایدار کمک کند.
تحلیل تأثیرات اکوتوریسم در توانمندسازی جوامع محلی شهرستان سوادکوه	Ghasemi et al., 2023	نتایج نشان داد که توانمندسازی جامعه محلی دارای پنج مؤلفه اصلی روان‌شناختی، محیط‌زیستی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی است. بیشترین میزان توانمندسازی مربوط به مؤلفه‌های توانمندسازی، روان‌شناختی و محیط‌زیستی و کمترین میزان توانمندسازی مربوط به مؤلفه‌های سیاسی و اقتصادی بود. مؤلفه توانمندسازی اجتماعی در وضعیت متوسط قرار داشت.
تحلیل پیامدهای توسعه گردشگری برای توانمندسازی مناطق روستایی بخش مرکزی نطنز	Kiani Salmi & Abbasian, 2020	نتایج حاصل از خوشه‌بندی متغیرها حاکی از آن است که ابعاد فرهنگی و اجتماعی براساس درون‌مایه مفهومی به‌مراتب به هم نزدیک‌ترند.

جدول ۲: پیشینه خارجی

موضوع	نام نویسنده (سال)	نتایج
تأثیر توانمندسازی جامعه در توسعه پایدار گردشگری و تأثیر میانجیگری پشتیبانی محلی: رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری	Wani et al., 2022 "type": "article-journal", "volume": "00", "uris": ["http://www.mendeley.com/documents/?uiid=ddda2c2a-1a8f-4c3b-8eeb-d7604c58246c"], "mendeley": {"formattedCitation": "(Wani et al., 2022	یافته‌ها نشان می‌دهد که توانمندسازی جامعه تأثیر مثبتی در حمایت محلی و توسعه گردشگری پایدار دارد. علاوه بر این، حمایت محلی رابطه بین دو متغیر را کاملاً واسطه‌گری می‌کند.
توسعه چارچوب معیشت پایدار برای اکوتوریسم مبتنی بر جامعه در کشورهای در حال توسعه	Kunjuraman, 2024	مشخص شده است که سرمایه‌گذاری‌های CBE جوامع محلی را به کارآفرینان اکوتوریسم برای ایجاد درآمد و تأمین معیشت با وجود وابستگی به ماهیگیری، که فعالیت اصلی معیشت در نظر گرفته می‌شود، تبدیل کرده است. با این حال، هزینه‌های شناسایی شده مانع بهره‌مندی جوامع محلی از مزایای CBE می‌شود.

موضوع	نام نویسنده (سال)	نتایج
تأثیر توانمندسازی جامعه در پایداری گردشگری مبتنی بر اکوتوریسم از طریق اعتدال متغیرهای خرد محلی در روستای بونگاسا	Adyatma et al., 2023	نتایج نشان داد که توانمندسازی جامعه تأثیر مثبتی در توسعه گردشگری پایدار دارد. همچنین، خرد محلی جامعه واسطه ارتباط بین توانمندسازی جامعه و توسعه گردشگری پایدار است.
مدیریت پایدار گردشگری و اکوتوریسم ابزاری برای ارزیابی سهم گردشگری در اهداف توسعه پایدار و جامعه محلی	Ahmad et al., 2023	نتایج را می‌توان برای مدیریت گردشگری پایدار در کردستان و نظریه‌پردازی درباره نقش اکوتوریسم در پیشبرد توسعه پایدار به کار برد. به‌علاوه، نشان می‌دهد که تأثیرات مثبت اکوتوریسم در محیط‌زیست و مردم محلی را می‌توان با مشارکت بیشتر جامعه در رشد صنعت افزایش داد.
بینش درباره نقش مشارکت جامعه به‌منزله ابزاری برای پشتیبانی محلی: یک الگوی هنجاری برای توسعه مقصد رقابتی و پایدار	Iqbal et al., 2023	نتایج نشان داد که برای اطمینان از مشارکت معنادار در همه مراحل اصلی فرایند توسعه، جوامع محلی باید به اندازه کافی توانمند شوند. توانمندسازی زیاد مشارکت خودجوش را که مطلوب‌ترین سطح مشارکت است تضمین می‌کند. در مقابل، توانمندسازی کم به مشارکت اجباری با کمترین کنترل و سودمندی برای جوامع محلی منجر می‌شود.
توسعه گردشگری پایدار براساس مشارکت جامعه محلی	Komang et al., 2022	براساس نتایج بررسی ادبیات، مشارکت جامعه در توسعه گردشگری پایدار می‌تواند به شکل مشارکت طوفان فکری، مشارکت انرژی فیزیکی، مهارت مشارکت و مشارکت در اموال باشد. برای اطمینان یافتن از اینکه مشارکت جامعه محلی مؤثر است، توسعه گردشگری پایدار می‌تواند جامعه را در مراحل برنامه‌ریزی، نظارت و اجرای برنامه‌ها درگیر کند.
دیدگاه جامعه محلی درباره گردشگری مسئول و پایداری مقصد	Mohd Rasdi et al., 2022	

روش پژوهش

هدف از انجام این پژوهش ارائه الگوی توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم منطقه سمیرم اصفهان در سال ۱۴۰۲ بوده است. پارادایم مسلط بر این مطالعه تفسیرگرایی است و روش داده‌بنیاد که به‌عنوان راهبرد پژوهش انتخاب شده است در زمره پارادایم تفسیری پژوهشی قرار دارد. تئوری بنیادی (که با نام‌های تئوری برخواسته از داده‌ها، تئوری زمینه‌ای و تئوری داده‌بنیاد نیز شناخته می‌شود) روشی عام، استقرایی و تفسیری است که بارنی گلیزر و انسلم

اشتراوس به وجود آورده‌اند (Ghiasabadi Farahani et al., 2022). بنابراین، روش پژوهش با توجه به هدف آن کاربردی و از نظر شیوه اجرا کیفی از نوع داده‌بنیاد و از نظر ماهیت از نوع اکتشافی است. جامعه آماری که ۳۷ نفر را در بر دارد شامل دوازده متخصص و خبره در این زمینه، پنج مدیر منطقه و بیست نفر از مردم محلی بوده است. معیارهای انتخاب مشارکت‌کنندگان در پژوهش سابقه کاری بیشتر از هفت سال، تحصیلات مرتبط دانشگاهی و افراد بومی است. با مردم محلی بین ده تا پانزده دقیقه و با متخصصان و مدیران شهری بین بیست

تاسی دقیقه مصاحبه شده است. پرسش های مصاحبه به شرح زیر است:

پرسش ۱: چه عواملی باعث توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم منطقه سمیرم اصفهان می شود؟

پرسش ۲: مؤلفه های توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم منطقه سمیرم اصفهان کدام است؟

پرسش ۳: عوامل زمینه ساز توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم منطقه سمیرم اصفهان کدام است؟

پرسش ۴: عوامل مداخله گر توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم منطقه سمیرم اصفهان کدام است؟

پرسش ۵: راهبردهای توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم منطقه سمیرم اصفهان چگونه است؟ چه اقداماتی سبب توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم منطقه سمیرم اصفهان می شود؟

پرسش ۶: توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم منطقه سمیرم اصفهان چه پیامدهایی دارد؟ با انجام این تعداد مصاحبه، تشخیص پژوهشگر این بوده است که اطلاعات گردآوری شده به نقطه اشباع رسیده و انجام مصاحبه های بیشتر لازم نیست.

جدول ۳: اطلاعات جمعیت شناختی مصاحبه شوندگان

مشارکت کننده	سن	جنس	تحصیلات	حوزه فعالیت	سابقه کاری
متخصص ۱	بین ۴۰ تا ۵۰	زن	دکتری گردشگری	استاد دانشگاه	۱۵ سال
متخصص ۲	بین ۳۰ تا ۴۰	زن	کارشناسی ارشد گردشگری	مدیر آژانس هواپیمایی در منطقه	۱۲ سال
متخصص ۳	بین ۳۰ تا ۴۰	زن	کارشناسی ارشد گردشگری	پژوهشگر و مدرس گردشگری	۸ سال
متخصص ۴	بین ۴۰ تا ۵۰	مرد	کارشناسی گردشگری	مدیر اقامتگاه گردشگری در منطقه	۸ سال
متخصص ۵	بین ۴۰ تا ۵۰	مرد	دکتری جغرافیایی و برنامه ریزی روستایی	دارای شرکت گردشگری و مدرس	۱۷ سال
متخصص ۶	بین ۲۰ تا ۳۰	زن	کارشناسی گردشگری	پژوهشگر گردشگری در منطقه	۳ سال
متخصص ۷ بین ۳۰ تا ۴۰		مرد	دکتری کارآفرینی	استاد دانشگاه و پژوهشگر گردشگری	۸ سال
متخصص ۸	بین ۳۰ تا ۴۰	زن	کارشناسی ارشد گردشگری	مدیر بوم گردی در منطقه	۸ سال
متخصص ۹	بین ۶۰ تا ۷۰	مرد	کارشناسی ارشد گردشگری	معلم/ مدیر اقامتگاه بوم گردی در منطقه	۵ سال در زمینه گردشگری
متخصص ۱۰	بین ۵۰ تا ۶۰	مرد	کارشناسی مدیریت دولتی	مدیر اقامتگاه بوم گردی در منطقه	۶ سال
متخصص ۱۱	بین ۳۰ تا ۴۰	مرد	دکتری گردشگری	مدرس و پژوهشگر	۹ سال
متخصص ۱۲	بین ۵۰ تا ۶۰	مرد	کارדانی مکانیک	مدیر اقامتگاه بوم گردی در منطقه	۶ سال
مدیر شهری ۱	بین ۵۰ تا ۶۰	مرد	پزشک عمومی - دکتری حرفه ای	رئیس شبکه بهداشت منطقه	۲۶ سال
مدیر شهری ۲	بین ۵۰ تا ۶۰	مرد	کارشناسی عمران	مدیر میراث فرهنگی منطقه	۲۹ سال
مدیر شهری ۳	بین ۶۰ تا ۷۰	مرد	کارشناسی ارشد مهندسی کشاورزی	فرماندار منطقه	۳۲ سال

مشارکت‌کننده	سن	جنس	تحصیلات	حوزه فعالیت	سابقه کاری
مدیر شهری ۴	بین ۵۰ تا ۶۰	مرد	شهردار	کارشناسی ارشد حمل و نقل و ترافیک	۲۷ سال
مدیر شهری ۵	بین ۵۰ تا ۶۰	مرد	کارشناسی ارشد جغرافیا	رئیس اداره محیط‌زیست	۲۵ سال
مردم محلی ۱	بین ۵۰ تا ۶۰	مرد	دیپلم فنی	مغازه لوازم تعمیراتی	۲۴ سال
مردم محلی ۲	بین ۲۰ تا ۳۰	زن	دانشجوی مدیریت بازرگانی	دانشجو	۰
مردم محلی ۳	بین ۲۰ تا ۳۰	مرد	دانشجوی مهندسی برق	دانشجو	۰
مردم محلی ۴	بین ۲۰ تا ۳۰	زن	فوق‌دیپلم گرافیک	مغازه صنایع دستی	۳ سال
مردم محلی ۵	بین ۳۰ تا ۴۰	مرد	کارشناسی خبرنگار تخصصی منطقه	خبرنگار	۱۱ سال
مردم محلی ۶	بین ۵۰ تا ۶۰	زن	فوق‌دیپلم کامپیوتر	معلم	۳۰ سال
مردم محلی ۷	بین ۲۰ تا ۳۰	زن	دانشجوی مدیریت دولتی	دانشجو	۰
مردم محلی ۸	بین ۶۰ تا ۷۰	مرد	کارشناسی فیزیک	معلم	۳۰ سال
مردم محلی ۹	بین ۵۰ تا ۶۰	مرد	فوق‌دیپلم برق	مغازه‌دار	بالای ۳۰ سال
مردم محلی ۱۰	بین ۶۰ تا ۷۰	مرد	دیپلم علوم انسانی	مغازه‌دار	بالای ۳۰ سال
مردم محلی ۱۱	بین ۲۰ تا ۳۰	زن	کارشناسی جغرافیا	آرایشگر	۴ سال
مردم محلی ۱۲	بین ۳۰ تا ۴۰	زن	دیپلم ریاضی	خانه‌دار	۰
مردم محلی ۱۳	بین ۲۰ تا ۳۰	مرد	کارشناسی حسابداری	حسابدار	۷ سال
مردم محلی ۱۴	بین ۵۰ تا ۶۰	مرد	کارشناسی مدیریت امور مالی	کارمند بانک	۲۶ سال
مردم محلی ۱۵	بین ۵۰ تا ۶۰	زن	دیپلم انسانی	خانه‌دار	۰
مردم محلی ۱۶	بین ۳۰ تا ۴۰	مرد	کارشناسی ارشد حسابداری	حسابرس	۱۴ سال
مردم محلی ۱۷	بین ۲۰ تا ۳۰	مرد	دانشجوی مهندسی عمران	دانشجو	۰
مردم محلی ۱۸	بین ۵۰ تا ۶۰	مرد	کاردانی برق	کارمند شرکت برق	۲۳ سال
مردم محلی ۱۹	بین ۵۰ تا ۶۰	زن	کارشناسی زبان	معلم	۲۵ سال
مردم محلی ۲۰	بین ۶۰ تا ۷۰	مرد	دیپلم علوم تجربی	دندان‌ساز	بالای ۳۰ سال

شایان ذکر است سمیرم یکی از شهرستان‌های استان اصفهان است. مرکز این شهرستان شهر سمیرم است. این شهرستان ۴/۹ درصد از مساحت و ۴۵/۱ درصد از جمعیت استان اصفهان را شامل می‌شود. از نظر موقعیت قرارگیری در حاشیه جنوب شرقی رشته‌کوه‌های زاگرس قرار گرفته است، به طوری که رشته‌کوه‌های دنا به صورت حصاری در غرب و جنوب غربی آن کشیده شده است.

کارشناسی و ۱۶ درصد دارای مدرک دیپلم بودند. برای انجام مصاحبه‌ها، پرسش‌های نیمه‌ساختاریافته با انعطاف‌پذیری متوسط طراحی شد. سعی بر آن بود که پاسخ‌های واقعی مصاحبه‌شونده بیشتر کاوش شود تا مسیر پژوهشی مطرح‌شده از جانب مصاحبه‌شونده. پرسش‌های گروه‌های متخصصان، مدیران و مردم محلی با توجه به درک و دانش آن‌ها از توانمندسازی مردم محلی به‌صورت جداگانه طراحی شد.

کدگذاری باز: این کدگذاری شامل دو بخش است: کدهای اولیه استخراجی از مصاحبه‌ها و طبقه‌های استخراج‌شده از مفاهیم به همراه کدهای ثانویه آن‌ها. نتیجه کدگذاری سه مرحله‌ای داده‌های گردآوری‌شده با شیوه‌های مختلف استخراج شد. مطابق فرایند روش‌شناختی نخست از دل داده‌های اولیه، کدهای مرتبط با موضوع مشخص شد و سپس با شیوه مقایسه مداوم از دل چندین کد یک مفهوم استخراج شد و به همین شیوه سایر کدها نیز به مفاهیم تبدیل شدند تا در نهایت ۱۰۹ مفهوم به دست آمد.

کدگذاری محوری: در مرحله دوم تحلیل، مقوله‌های تولیدشده در مرحله پیشین، براساس مدل پارادایم، به هم مرتبط شد و رابطه آن‌ها به شکل اولیه‌ای نشان داده شد.

بنابراین، با داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از تحلیل داده بنیاد و نمونه‌گیری هدفمند و گلوله‌برفی، به تحلیل داده‌ها با تئوری داده بنیاد و رهیافت ساختارمند از نظریه اشتراوس و کوربین پرداخته شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش در سه سطح کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی صورت گرفته است. به‌منظور برقراری پیوند بین مقوله‌ها، از الگوی پیشنهادی اشتراوس و کوربین استفاده شده است. در این الگو، مقوله‌ها در شش دسته شرایط علی، پدیده یا مقوله محوری، زمینه، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها جای می‌گیرند (Beech, 2000). سپس، با استفاده از این روش و طی فرایند مستمر جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل و دسته‌بندی داده‌ها از طریق مصاحبه، به تدوین مدل پرداخته شده است.

یافته‌های پژوهش

در این نمونه‌گیری با ۳۷ نفر مصاحبه شد که سن ۱۹ درصد آن‌ها بین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۲۱ درصد بین ۳۰ تا ۴۰ سال، ۸ درصد آنبین ۴۰ تا ۵۰ سال، ۳۸ درصد بین ۵۰ تا ۶۰ سال و ۱۴ درصد بین ۶۰ تا ۷۰ سال بود. همچنین، ۳۵ درصد آن‌ها زن و ۶۵ درصد مرد بودند. به علاوه اینکه ۱۴ درصد مشارکت‌کنندگان دارای مدرک دکتری، ۱۹ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد، ۵۱ درصد دارای مدرک

• شرایط زمینه‌ای

نوع مقوله	خرده‌مقوله	مفاهیم
شرایط زمینه‌ای	ویژگی‌های طبیعی منطقه	گونه‌های جانوری متنوع
		قله‌های مرتفع
		منابع طبیعی (طبیعت بکر، آبشارهای متعدد، چشمه‌ها، غارها و قنات، سد، دریاچه)
		گونه‌های گیاهی دارویی و غیردارویی متنوع
		پرندنگری
	گردشگری ورزشی	لاله‌های واژگون
		ورزش کوهنوردی
		پیست اسکی
		ورزش‌های آبی
		ورزش صخره‌نوردی

نوع مقوله	خرده‌مقوله	مفاهیم
شرایط زمینه‌ای	ژئوتوریسم	ظرفیت ژئوتوریستی
		سایت‌های ژئو
	گردشگری کشاورزی و مزرعه	گردشگری کشاورزی
		گردشگری مزرعه
	ارزش‌های فرهنگی محلی	تولید لبنیات به شکل سنتی و محلی
		برگزاری تورهای آشنایی با زندگی عشایری
		برگزاری رویداد گردشگری کشاورزی (محصولات سیب و آلبالو و صنایع تبدیلی وابسته)
	گردشگری درمانی	آموزش گیاهان دارویی
		گردشگری درمانی
	گردشگری روستایی	گردشگری روستایی
		رونق بوم‌گردی‌ها
	تعامل مثبت با گردشگران	ارتباطات مثبت با گردشگران
		ارائه خدمات مهمان‌نوازانه
		احترام به فرهنگ و عادات محلی

• شرایط علی

نوع مقوله	مقوله	مفاهیم
شرایط علی	آگاهی بخشی به مردم محلی	برگزاری دوره‌های آموزشی
		کارگاه‌ها و تبلیغات حفاظت از محیط‌زیست
		ارتقای سطح دانش و آگاهی جامعه محلی
	زیرساخت‌ها	تأسیس کمپ‌های اکوتوریستی
		ساخت مصادیق گردشگری
		آسفالت کردن جاده‌های اصلی
		ایجاد مسیرهای اکوتوریستی
		راه‌اندازی چادرهای عشایری
		تأسیس فروشگاه‌های محلی
		تأسیس صنایع تبدیلی
		بهبود مراکز درمانی
		توسعه گردشگری کشاورزی

• شرایط مداخله گر

مفاهیم	مقوله	نوع مقوله
تقویت ارزش های فرهنگی محلی	تقویت هویت محلی	عوامل مداخله گر
ترویج گردشگری فرهنگی		
حفظ آداب و رسوم محلی		
ارائه تجربه منحصر به فرد به گردشگران		

• کنش یا راهبردها

مفاهیم	مقوله	نوع مقوله
تهیه برنامه و طرح یکپارچه توانمندسازی جامعه محلی	اقدامات مطالعاتی و برنامه ریزی و استانداردسازی	کنش ها یا راهبردها
استفاده از افراد متخصص گردشگری		
خط مشی و قوانین برای توسعه اکوتوریسم		
استفاده از روش های توانمندسازی علمی		
استفاده از افراد متخصص در سازمان های وابسته به توسعه اکوتوریسم		
ارائه برنامه ریزی جامع برای توسعه اکوتوریسم		
اجرا شدن طرح های توسعه گردشگری		
بررسی ظرفیت تحمل منطقه		
آموزش و آگاه سازی جامعه محلی	جنبه های آموزشی	کنش ها یا راهبردها
آموزش کودکان		
آموزش کدهای اخلاقی گردشگری		
ایجاد تفکر توسعه		
پرورش راهنمای تور محلی		
آموزش مباحث کارآفرینی		
آموزش گردشگران		
برنامه های آموزشی برای جلوگیری از گسترش خرافات آگاه سازی سازمان ها (در خصوص توسعه گردشگری)		
حمایت اقتصادی و افزایش بودجه توسط دولت		
ارائه تسهیلات از طرف دولت		
ایجاد شغل های محلی		
افزایش درآمد و رفاه اقتصادی جامعه محلی		
تخصیص بودجه برای حفاظت آثار طبیعت گردی ملی در این منطقه		

نوع مقوله	مقوله	مفاهیم
کنش‌ها یا راهبردها	اقدامات مشارکتی	توسعه مهارت‌های مردم محلی
		ایجاد انگیزه برای حفظ و بهره‌برداری پایدار از منابع محلی
		تشویق مشارکت مردمی در تصمیم‌گیری‌های مربوط به اکوتوریسم
		افزایش نقش مردم در توسعه پایدار منطقه
	اقدامات سیاسی	تفویض اختیار و قدرت
		توجه دولت به این منطقه
	حفاظت از محیط‌زیست	معرفی روش‌های پایدار استفاده از منابع طبیعی
		حفاظت از زیستگاه‌های بومی
		ایجاد برنامه‌ها و پروژه‌های آموزشی درباره حفاظت از محیط‌زیست
		ترغیب رفتارهای پایدار و دوستدار محیط‌زیست

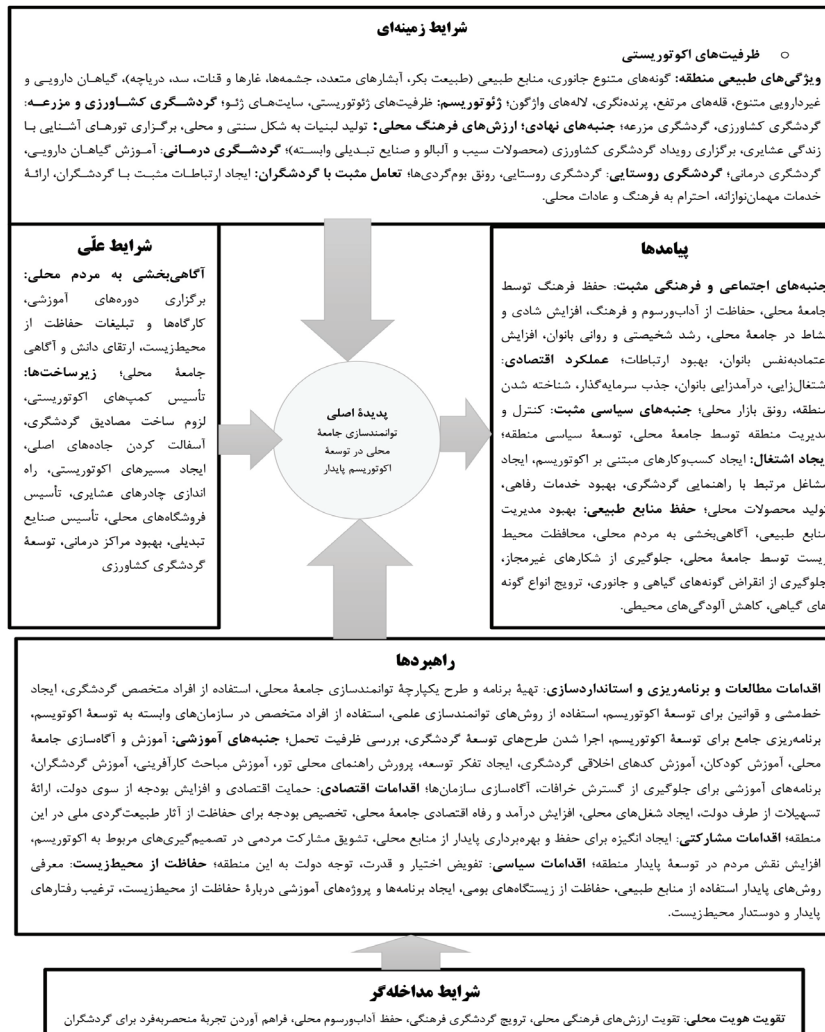
• پیامدها

نوع مقوله	مقوله	مفاهیم
پیامدها	جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی مثبت	حفظ فرهنگ توسط جامعه محلی
		حفاظت از آداب و رسوم و فرهنگ
		افزایش شادی و نشاط جامعه محلی
		رشد شخصیتی و روانی بانوان
		افزایش اعتماد به نفس بانوان
		بهبود ارتباطات
	عملکرد اقتصادی	درآمدزایی بانوان
		اشتغال‌زایی
		شناخته شدن منطقه
		جذب سرمایه‌گذار
		رونق بازار محلی
	جنبه‌های سیاسی مثبت	کنترل و مدیریت منطقه توسط جامعه محلی
		توسعه سیاسی منطقه
	ایجاد اشتغال	ایجاد کسب و کارهای مبتنی بر اکوتوریسم
		ایجاد مشاغل مرتبط با راهنمایی گردشگری
		بهبود خدمات رفاهی
		تولید محصولات محلی

مفاهیم	مقوله	نوع مقوله
بهبود مدیریت منابع طبیعی	حفظ منابع طبیعی	پیامدها
آگاهی بخشی به مردم محلی		
محافظت محیط زیست توسط جامعه محلی		
جلوگیری از شکارهای غیرمجاز		
جلوگیری از انقراض گونه‌های گیاهی و جانوری		
ترویج انواع گونه‌های گیاهی		
کاهش آلودگی‌های محیطی		

کدگذاری انتخابی: هدف تئوری داده‌بنیاد تولید یک نظریه یا مدل است نه توصیف پدیده‌های موجود؛ بنابراین، برای تولید یک مدل باید سطوح و مقوله‌ها به‌طور منظم و معناداری با یکدیگر مرتبط شوند. این مرحله اصلی‌ترین مرحله این نظریه‌پردازی است، از این منظر که مقوله مرکزی را با ساختاری نظام‌مند به دیگر قسمت‌ها مرتبط می‌کند و آن‌ها را در چارچوب یک روایت بیان می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

به‌طورکلی، توسعه گردشگری و اکوتوریسم را می‌توان ابزارهای مؤثری برای توانمندسازی جوامع محلی در نظر گرفت. با افزایش شناخت و دسترسی به منابع و فرصت‌های جدید، جامعه محلی بهبود معیشت خود را احساس و در فرایندهای تصمیم‌گیری مشارکت خواهد کرد. اکوتوریسم، با حفظ محیط‌زیست و فرهنگ سنتی، اکوسیستم‌های طبیعی را حفظ می‌کند و تأثیرات منفعلانه بین‌المللی را کاهش می‌دهد. با توجه به این تعریف، توانمندسازی جوامع محلی در زمینه اکوتوریسم به معنای افزایش قدرت و توانایی جوامع محلی برای مشارکت فعال در فعالیت‌های اکوتوریسم، بهبود شرایط زندگی و اقتصاد آن‌ها، حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگ‌های محلی و تأثیرگذاری مثبت در توسعه پایدار است. این فرایند نه تنها به جامعه محلی کمک می‌کند تا منابع خود را به بهترین نحو مدیریت کند، بلکه با افزایش شناخت و احساس تعلق جامعه به فضا و منابع طبیعی خود پایداری فعالیت‌های اکوتوریسم را نیز تضمین می‌کند.

داده‌های این پژوهش از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۳۷ نفر جمع‌آوری شد. مصاحبه‌ها با روش گلوله‌برفی انجام شد. سپس، داده‌ها با استفاده از تحلیل مضمونی کدگذاری و تحلیل شد. در نهایت، با تکرار فرایند تحلیل و مصاحبه، تئوری اشباع به دست آمد. سپس، با روش تئوری داده‌بنیاد مصاحبه‌ها تجزیه و تحلیل شد. به‌طورکلی، هشت خرده‌مقوله در شرایط زمینه‌ای شامل ویژگی‌های طبیعی منطقه، گردشگری ورزشی، ژئوتوریسم، گردشگری کشاورزی و مزرعه، ارزش‌های فرهنگی محلی، گردشگری درمانی، گردشگری روستایی و تعامل مثبت با گردشگران، دو خرده‌مقوله در شرایط علی شامل آگاهی‌بخشی به مردم محلی و زیرساخت‌ها، یک خرده‌مقوله در شرایط مداخله‌گر شامل تقویت هویت محلی، شش خرده‌مقوله در کنش یا راهبردها شامل اقدامات مطالعات و برنامه‌ریزی و استانداردهای، جنبه‌های آموزشی، اقدامات اقتصادی، اقدامات مشارکتی، اقدامات سیاسی و حفاظت از محیط‌زیست و پنج خرده‌مقوله در پیامدها شامل جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی مثبت، عملکرد اقتصادی، جنبه‌های سیاسی مثبت، ایجاد اشتغال و حفظ منابع طبیعی به دست آمد. نتایج این یافته‌ها با مطالعات پورجوپری و همکاران (۲۰۲۳)، نامداری و همکاران (۲۰۲۲)، قاسمی و همکاران (۲۰۲۳)، کیانی سلمی و عباسیان (۲۰۲۰)، وانی و همکاران (۲۰۲۲)،

آدیامتا و همکاران (۲۰۲۳)، احمد و همکاران (۲۰۲۳)، اقبال و همکاران (۲۰۲۳)، کومانگ و همکاران (۲۰۲۲) همسو است.

با توجه به پژوهش انجام‌شده در منطقه سمیرم اصفهان، نتیجه‌گیری می‌شود که توانمندسازی جوامع محلی نقش بسیار مهمی در توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم دارد. در کشورهای در حال توسعه، این نقش برای افزایش آگاهی جامعه محلی، حفاظت از منابع طبیعی و ارائه جایگزین‌های اقتصادی پایدار بسیار حائز اهمیت است. بنابراین، توانمندسازی جوامع محلی عاملی کلیدی برای تحقق هدف‌های اکوتوریسم و حفظ محافظت‌پذیر بودن منابع طبیعی و فرصت‌های سرمایه‌ای است.

با توجه به مطالب گفته‌شده، می‌توان گفت ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای توسعه گردشگری در مناطق روستایی و محلی نه تنها به افزایش درآمد و اشتغال‌زایی در این مناطق کمک می‌کند، بلکه هویت فرهنگی و طبیعی این مناطق را حفظ می‌کند و ترویج می‌دهد. این اقدامات نه تنها به جذب گردشگران بلکه به حفظ و بهره‌برداری پایدار از منابع طبیعی و فرهنگ‌های محلی نیز کمک می‌کند.

این پژوهش با محدودیت‌های خاصی روبه‌رو بوده است که باید برطرف شود. برخی از آن‌ها در اینجا برجسته شده و برای پژوهش‌های آینده توصیه شده است. نخستین و مهم‌ترین محدودیت پژوهش مربوط به تحلیل کیفی است که اگرچه از پاسخ مصاحبه‌خبران و مدیران گردشگری استفاده می‌کند، اما نتایج تعمیم‌پذیر نیست. بنابراین، با وجود مشکلات موجود، پژوهش‌های قوی تجربی درخصوص توانمندسازی جامعه محلی در توسعه اکوتوریسم و ارزیابی و توصیه‌های مبتنی بر مدل ضروری به نظر می‌رسد. براساس نتایج این پژوهش، می‌توان متغیرهای متعددی را شناسایی کرد که از طریق تحلیل دیدگاه‌های متخصصان صنعت به دست آمده‌اند و در پژوهش‌های آینده می‌توان آن‌ها را به‌صورت مفهومی و تجربی عملیاتی کرد. پژوهش‌های آماری با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری و حتی مطالعات مثلث‌بندی می‌تواند بینش عمیق‌تری داشته باشد و به غنی‌سازی ادبیات کمک کند. یکی دیگر از محدودیت‌های مهم که باید به آن پرداخته شود این است که چشم‌اندازهای گزارش‌شده در این پژوهش از منطقه سمیرم است. چندین مضمون دیگر ممکن است ظاهر شود و برخی از عوامل آشکارشده از پژوهش‌های

- Science Research and Review* 06(07), 4061-4067. <https://doi.org/10.47191/ijcsrr/V6-i7-21>
- Aghazamani, Y., & Hunt, C. A. (2017). Empowerment in tourism: A review of peer-reviewed literature. *Tourism Review International*, 21(4), 333-346. <https://doi.org/10.3727/154427217X15094520591321>
- Ahmad, A. F., & khalid Balisany, W. M. (2023). Sustainable Tourism Management and Ecotourism as a tool to evaluate tourism's contribution to the Sustainable Development Goals and local community. *OTS Canadian Journal*, 2(4). <https://doi.org/10.58840/838qdx22>
- Aleshinloye, K. D., Woosnam, K. M., Tasci, A. D. A., & Ramkissoon, H. (2022). Antecedents and Outcomes of Resident Empowerment through Tourism. *Journal of Travel Research*, 61(3), 656-673. <https://doi.org/10.1177/0047287521990437>
- Almeida-Santana, A., David-Negre, T., Moreno-Gil, S., & Coca-Stefaniak, J. A. (2022). Rethinking tourism models in the platform era of the sharing economy-Implications for tourism marketing and management. <https://doi.org/10.23912/9781915097064-5093>
- Beall, J. M., Boley, B. B., Landon, A. C., & Woosnam, K. M. (2021). What drives ecotourism: environmental values or symbolic conspicuous consumption? *Journal of Sustainable Tourism*, 29(8), 1215-1234. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1825458>
- Beech, N. (2000). Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory, 2nd edn. *In Management Learning* 31(4), 521. <https://doi.org/10.1177/1350507600314007>
- فعلی ممکن است در سایر سناریوها اعمال نشود، که همچنان رشته‌ای است که می‌شود در پژوهش‌های آینده انتخاب کرد.
- منابع فارسی که معادل لاتین آن‌ها در فهرست منابع آمده است:**
- پورجوپاری، مرضیه، طیب‌نیا، سیده‌ادی، پایدار کلسنگ، ابوزر، و عنابستانی، علی‌اکبر (۱۴۰۲). تحلیل اثرگذاری توسعه اکوتوریسم در توانمندسازی اقتصاد روستاییان (نمونه: روستاهای دارای اقامتگاه بومگردی شهرستان کرمان). *مطالعات جغرافیایی مناطق خشک*، ۱۵(۵۵)، ۴۳-۷۰. <https://doi.org/10.22034/jargs.2023.378560.1006>
- قاسمی، غلامی، حسام‌الدین، افضل‌ی گروه، امیر و علم بیگی، امیر (۱۴۰۱). تحلیل اثرات اکوتوریسم در توانمندسازی جوامع محلی (مطالعه موردی: شهرستان سوادکوه). *فصلنامه علمی آموزش محیط‌زیست و توسعه پایدار*، ۱۱(۲)، ۸۷-۱۰۶. <https://doi.org/10.30473/106872023.58331.2344>
- کیانی سلمی، و عباسیان، سعید (۱۳۹۹). تحلیل پیامدهای توسعه گردشگری بر توانمندسازی مناطق روستایی (مورد مطالعه: روستاهای بخش مرکزی نطنز). *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۴(۷۱)، ۳۶۷-۳۳۹. <https://doi.org/10.22034/gp.2020.10543>
- نامداری، پانته‌آ، لاهیجانیان، اکرم‌الملوک، دهقانی قناتگستانی، محسن و مرتضوی، محمد صدیق (۱۴۰۱). مدل اکولوژیکی توسعه اکوتوریسم در جزیره هرمز با تأکید بر توسعه پایدار. *پایداری، توسعه و محیط‌زیست*، ۳(۱)، ۲۹-۴۴. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/jsde/Article/846614>
- Adyatma, I. W. C., Nida, D. R. P. P., & Suariedewi, I. G. A. A. M (2023). The Effect of Community Empowerment on the Sustainability of Ecotourism Based Tourism through Moderation of Local Wisdom Variables in Bongkasa Village, Abiansemal District. *International Journal of Current*

- Gohori, O., & van der Merwe, P. (2022). Tourism and Community Empowerment: The Perspectives of Local People in Manicaland Province, Zimbabwe. *Tourism Planning and Development*, 19(2), 81-99. <https://doi.org/10.1080/21568316.2021.1873838>
- Hajehforosh Nia, S., & Karam, A. (n.d.). Evaluation and zoning of geo-ecotourism potential of Semirom city. *RS & GIS for Natural Resources*, 13(2), 107-129. <https://doi.org/10.30495/girs.2022.684201> [In persian]
- Hilmi, H., & Ilham Satria, D. (2021). Community Empowerment Based Ecotourism Village Development Strategy in the New Normal Era in Sabang Regency. *Morfai Journal*, 1(2), 243-248. <https://doi.org/10.54443/morfai.v1i2.97>
- Ibrahim, I., Zukhri, N., & Rendy, R. (2021). PSEUDO EMPOWERMENT: TRACKING the LEVEL of COMMUNITY EMPOWERMENT in the ECOTOURISM AREAS DEVELOPMENT in BANGKA ISLAND, INDONESIA. *Geojournal of Tourism and Geosites*, 39(4), 1397-1405. <https://doi.org/10.30892/gtg.394sp110-783>
- Iqbal, A., Ramachandran, S., Siow, M. L., Subramaniam, T., & Latiff, K. (2023). Insights into the role of community participation as a tool for local support: A normative Model for competitive and sustainable destination development. *Sciences*, 13(1), 807-816. <https://doi.org/10.6007/IJARBSS/v13-i1/15600>
- Kia, Z. (2021). Ecotourism in Indonesia: Local Community Involvement and The Affecting Factors. *Journal of Governance and Public Policy*, 8(2), LAYOUTING. <https://doi.org/10.18196/jgpp.v8i2.10789>
- Chan, J. K. L., Marzuki, K. M., & Mohtar, T. M. (2021). Local community participation and responsible tourism practices in ecotourism destination: A case of lower kinabatangan, sabah. *Sustainability (Switzerland)*, 13(23). <https://doi.org/10.3390/su132313302>
- Clifton, J., & Benson, A. (2006). Planning for sustainable ecotourism: The case for research ecotourism in developing country destinations. *Journal of Sustainable Tourism*, 14(3), 238-254. <https://doi.org/10.1080/09669580608669057>
- Eshun, F. (2021). Factors Influencing Residents' Empowerment at Tourist Destinations in Ghana. *American Journal of Tourism Management*, 2021(2), 25-35. <https://doi.org/10.5923/j.tourism.20211002.02>
- Getahun, G. W., Kassahun, A., Hadis, T., & Israel, P. (2022). The impact of community-based ecotourism program on livelihood of local community: Result of propensity score matching from Adaba- Dodola District, Ethiopia. *Journal of Ecology and The Natural Environment*, 14(1), 15-27. <https://doi.org/10.5897/jene2019.0784>
- Ghasemi, J., Gholami, H., Afzaligrouh, A., & Alambeigi, A. (2023). Analyzing Ecotourism Effects on Local Communities' Empowerment (Case study: Savadkuh County). *Quarterly Journal of Environmental Education and Sustainable Development*, 11, 87-106. <https://doi.org/https://doi.org/10.30473/ee.2023.58331.2344> [In Persian]
- Ghiasabadi Farahani, M., Ghafari Ashtiani, P., Shababi, H., & Gholipour Fereidooni, S. (2022). Designing a resilience model in the tourism industry in the prevalence of Covid disease 19. *Tourism and Development*, 11(2), 131-144. <https://doi.org/10.22034/jtd.2021.279504.2312> [In Persian]

- Mashithoh, H., Mulyana, A., & Wardhan, R. S. (2021). The Development Strategy Of Halal Nature Tourism Based On The Empowerment Of Bangka Belitung Coastal Community. *Integrated Journal of Business and Economics*, 5(2), 134-141. <http://ojs.ijbe-research.com/index.php/IJBE/article/view/363>
- Mazengiya, M. N. (2022). Review on the Impacts of Community-Based Ecotourism on Household Financial Asset Improvement and Its Determinants in Ethiopia. *Advances in Agriculture*, 2022. <https://doi.org/10.1155/2022/9238244>
- Mbaiwa, J. E., & Stronza, A. L. (2009). The challenges and prospects for sustainable tourism and ecotourism in developing countries. *The SAGE Handbook of Tourism Studies*, 333-353. <https://doi.org/10.4135/9780857021076.n19>
- Mendoza-Ramos, A., & Prideaux, B. (2018). Assessing ecotourism in an Indigenous community: using, testing and proving the wheel of empowerment framework as a measurement tool. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(2), 277-291. <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1347176>
- Mohd Rasdi, A. L., Mat Som, A. P., Azinuddin, M., Muhamad Nasir, M. N., & Abd Hadi Khan, N. F. (2022). Local Community Perspective On Responsible Tourism And Destination Sustainability. *Planning Malaysia*, 20(22). <https://doi.org/10.21837/pm.v20i22.1143>
- Namdari, P., Lahijanian, A., Dehghani Ghanatghehstani, M., & Mortazavi, M. S. (2022). Ecological Model of Ecotourism Development in Hormuz Island with Emphasis on the Sustainable Development. *Sustainability, Development and Environment*, 3(1). <https://sanad.iau.ir/en/Journal/jsde/Article/846614> [In Persian]
- Kiani Salmi, S., & Abbasian, S. (2020). The Consequences of Tourism Development on Empowerment of Communities in Rural Areas (Case study: villages of central district of Natanz). *Journal of Geography and Planning*, 24(71), 339-367. <https://doi.org/10.22034/gp.2020.10543> [In Persian]
- Komang, N., Rustini, A., Kembar, M., Budhi, S., Putu, N., & Setyari, W. (2022). Development of Sustainable Community Participation Tourism Based on Local. *Journal of Economics, Finance and Management Studies*, 5(11), 3283-3286. <https://doi.org/10.47191/jefms/v5-i11-16>
- Kumar, S., & Vyas, N. (2022). Socio-Economic Empowerment of Local Communities Through Ecotourism: a Review Analysis. *EPR International Journal of Socio-Economic and Environmental Outlook (SEEO)*, 9(3), 10-17. <https://doi.org/10.36713/epra9654>
- Kunjuraman, V. (2022). Local community participation challenges in community-based ecotourism development in Sabah, Malaysian Borneo. *Community Development Journal*, 57(3), 487-508. <https://doi.org/10.1093/cdj/bsaa065>
- Kunjuraman, V. (2024). The development of sustainable livelihood framework for community-based ecotourism in developing countries. *Tourism and Hospitality Research*, 24(1), 48-65. <https://doi.org/10.1177/14673584221135540>
- Makian, S., & Hanifezadeh, F. (2021). Current challenges facing ecotourism development in Iran. *Journal of Tourismology*, 7(1), 123-140. <https://doi.org/10.26650/jot.2021.7.1.0007>
- Martins, M., Guerra, R., & Santos, L. (2021). Rethinking Tourism Planning and Development in a Post COVID-19 World - An exploratory study. *Restarting Tourism, Travel and Hospitality: The Day After*, 1160-1162.

- development: A new framework for analysis. *Sustainability (Switzerland)*, 13(22). <https://doi.org/10.3390/su132212606>
- Sri, M. E., Lelly, W., Setyanti, H., & Paper, S. (2021). IJSTR-Registration Form Accepted - IJSTR - 1221 - 46950 Strengthening Community Empowerment : The Relevance With Development Of Ecopreneurship. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 10(11). <http://repository.unej.ac.id/handle/123456789/105538>
- Wang, J., Wang, X., & Wang, S. (2021). Residents' Support for Rural Tourism: Community Empowerment, Life Domain Satisfaction and QoL. Travel and Tourism Research Association: *Advancing Tourism Research Globally.*, 63. https://scholarworks.umass.edu/ttra/2021/research_papers/63/
- Wani, M. D., Dada, Z. A., & Shah, S. A. (2022). The impact of community empowerment on sustainable tourism development and the mediation effect of local support : a structural equation Modeling approach. *Community Development*, 00(00), 1-17. <https://doi.org/10.1080/15575330.2022.2109703>
- Woldemariam, G. G., Abie, K., Tadele, H., & Petros, I. (2022). The impact of community-based ecotourism program on livelihood of local community: Result of propensity score matching from Adaba-Dodola District, Ethiopia. *Journal of Ecology and the Natural Environment*, 14(1), 15-27. <https://doi.org/10.5897/JENE2019.0784>.
- Wondirad, A., Tolkach, D., & King, B. (2020). Stakeholder collaboration as a major factor for sustainable ecotourism development in developing countries. *Tourism Management*, 78, 104024. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2019.104024>
- Nguyen, D. T. N., d'Hautesserre, A. M., & Serrao-Neumann, S. (2022). Intrinsic barriers to and opportunities for community empowerment in community-based tourism development in Thai Nguyen province, Vietnam. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(4), 723-741. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1884689>
- Phoek, I. C. A., Tjilen, A. P., & Cahyono, E. (2021). Analysis of Ecotourism, Culture and Local Community Empowerment: Case Study of Wasur National Park - Indonesia. *Macro Management & Public Policies*, 3(2), 7-13. <https://doi.org/10.30564/mmpp.v3i2.3414>
- Pourjoopary, M., Tayebnia, S. H., Paydar, A., & Anabestani, A. (2023). Analysis of the effectiveness of ecotourism development in empowering the economy in the rural areas. *Aried Regions Geographic Studies*. <https://doi.org/10.22034/jargs.2023.378560.1006> [In Persian]
- Rappaport, J. (1987). Terms of empowerment/exemplars of prevention: Toward a theory for community psychology. *American Journal of Community Psychology*, 15(2), 121-148. <https://doi.org/10.1007/BF00919275>
- Rasoulzadeh Aghdam, S., Mirmohammadtabar, S. A., Adlipour, S., & Zeynivand, Y. (2016). Opportunities and Limitations of Tourism Industry in Iran. *Sociological Studies*, 9(30), 63-80. <https://sanad.iau.ir/en/Article/957742> [In Persian]
- Roxas, F. M. Y., Rivera, J. P. R., & Gutierrez, E. L. M. (2020). Mapping stakeholders' roles in governing sustainable tourism destinations. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45, 387-398. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.09.005>
- Scheyvens, R., & van der Watt, H. (2021). Tourism, empowerment and sustainable

Yekani Motlagh, E., Hajjarian, M., Hossein Zadeh, O., & Alijanpour, A. (2020). The difference of expert opinion on the forest-based ecotourism development in developed countries and Iran. *Land Use Policy*, 94, 104549. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104549>.

Xu, S., & Hu, Y. (2021). How do residents respond to negative environmental impacts from tourism? The role of community participation in empowering residents' environmentally responsible behavior. *International Journal of Tourism Research*, 23(6), 1099-1111. <https://doi.org/10.1002/jtr.2471>